

Liperin kunta
kirjaamo@liperi.fi

Viite: Lausuntopyyntö 12.4.2023

Lausunto Korpivaaran tuulivoimapuiston osayleiskaavaluonnoksesta

ASIAN KUVAUS

Liperin kunta pyytää Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta lausuntoa Korpivaaran tuulivoimapuiston osayleiskaavaluonnoksesta. Lausunto osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta toimitettiin 9.3.2022.

Osayleiskaava-alue sijaitsee Liperissä Korpivaaran alueella noin 600 metriä Outokummun ja noin 3 kilometriä Heinäveden kuntarajasta. Alueen pinta-ala on noin 1426 hehtaaria.

Osayleiskaavan tavoitteena on mahdollistaa suunnitteilla olevan tuulivoimahankeeseen sijoittuminen Liperin Korpivaaran alueelle ja laajimmillaan yhdeksän (9) tuulivoimalan rakentaminen osayleiskaavaan osoitetuille alueille. Osayleiskaava laaditaan MRL 77 a §:ssä tarkoitetulla tavalla siten, että rakennusluvut tuulivoimaloille voidaan myöntää suoraan osayleiskaavan perusteella.

Suunnittelutyötä ohjaavat Pohjois-Karjalan voimassa olevat maakuntakaavat. Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040:n ohella voimassa ovat 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden alueet osoittavat merkinnät. Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040:ssa suunnittelualueelle on osoitettu merkinnät luonnonsuojelu- ja koskiensuojelualue (SL), rakennuskiviainesten ottoalue (EO2), kalliokiviainesten ottoalue (eo3), pääsähkölinja 110 kV ja ohjeellinen pääsähkölinja 400 kV.

LAUSUNTO

Hankkeeseen liittyvä ympäristövaikutusten arviointimenettely

Tuulivoimahankkeeseen liittyvä ympäristövaikutusten arviointimenettely on samanaikaisesti vireillä osayleiskaavatyön kanssa. Ympäristövaikutusten arviointiselostus on samanaikaisesti nähtävillä osayleiskaavan kanssa. YVA-menettelyn yhteydessä laadittuja selvityksiä ja arviointien tuloksia hyödynnetään osayleiskaavoituksessa.

31.5.2023

ELY-keskus laatii hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen pohjalta YVA-lain 23 §:n mukaisen perustellun päätelmän. Ympäristövaikutusten arviointiselostus ja perusteltu päätelmä on otettava huomioon hankkeen tulevassa luvituksessa YVA-lain 4 luvussa tarkoitetulla tavalla.

YVA-menettelyssä on arvioitu hankevaihtoehtoina enintään yhdeksän (9) tuulivoimalan sekä enintään kuuden (6) tuulivoimalan vaihtoehdot. Lisäksi on arvioitu ns. nollavaihtoehto, so. hankkeen toteuttamatta jättäminen. Osayleiskaavaluonnos on laadittu yhdeksän tuulivoimalan vaihtoehdon pohjalta.

Maakuntakaava

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040:ssa suunnittelualueelle on osoitettu rakennuskiviainesten ottoaluetta (EO2). Kaksi osayleiskaavaluonnoksessa osoitettua tuulivoimaloiden aluetta (tv-1) sijoittuu maakuntakaavassa osoitetulle EO2-alueelle. Tuulivoimaloiden alueet on osayleiskaavassa osoitettu osa-aluemerkinnöin maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle (M-1). Osa-aluemerkinnän käyttö on perusteltua. Jos tuulivoimaloiden alueet osoitettaisiin esimerkiksi energiahuollon alueina aluevarausmerkinnällä EN, olisi tämä ristiriidassa maakuntakaavassa osoitetun kanssa.

Osayleiskaavaluonnoksen selostuksessa (s. 88) todetaan, että tuulivoimaloiden sijoittelu, suunnittelualueen tiestö ja sähkönsiirto ovat yhteensovitettävissä alueella mahdollisesti harjoitettavan maa-ainesten oton kanssa. Kaavaselostuksessa todetaan useammassa kohdassa, että tuulivoimaloiden rakentaminen vaatii pinta-alaa noin 1,5 hehtaaria tuulivoimalaa kohden. Tuulivoimaloiden rakentamisen vaatima pinta-ala on pieni suhteessa maakuntakaavassa osoitetun EO2-alueen pinta-alaan. Poikkeaminen maakuntakaavassa osoitetusta ratkaisusta on verrattain pieni ja hyväksyttävissä.

Pohjois-Karjalan 3. vaihemaakuntakaavassa (hyväksytty 2013) osoitetaan maakunnallisen kokoluokan tuulivoimapuistojen alueet merkinnöillä tv ja tv-1. Maakunnallisen kokoluokan tuulivoimapuistoilla tarkoitetaan lähtökohtaisesti vähintään kahdeksan (8) suuren kokoluokan voimalan ($a \geq 2$ MW) muodostamia tuulivoimala-alueita. Luonnon- ja kulttuuriympäristön kannalta arvokkaiden alueiden välittömässä läheisyydessä sekä kokonaisuutena Keski-Karjalan seutukunnan alueella maakunnallisen kokoluokan tuulivoimapuistoilla tarkoitetaan vähintään viiden (5) suuren kokoluokan voimalan ($a \geq 2$ MW) muodostamia tuulivoimala-alueita.

3. vaihemaakuntakaavassa suunnittelualueelle tai sen läheisyyteen ei ole osoitettu tuulivoimaloiden aluetta. Vaihemaakuntakaavan selostuksessa (s. 20) tuulivoimaloiden alueen merkinnän oikeusvaikutuksia kuvataan siten, että maakuntakaavan vahvistumisen jälkeen maakunnallisen kokoluokan tuulivoimala-alueita eli tuulivoimapuistoja on mahdollista sijoittaa vain maakuntakaavassa osoitetuille alueille. Ympäristöhallinnon ohjeistus lähtee myös siitä, että jos maakuntakaavassa on osoitettu tuulivoimala-alueita, ei

31.5.2023

vaikutuksiltaan seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävää tuulivoima-aluetta voida osoittaa kuntakaavassa muille alueille¹.

Osayleiskaavaluonnoksen selostuksessa (s. 88) todetaan, että kaavaratkaisu ei ole maakuntakaavan vastainen, sillä maakuntakaavan selvitystilanne on vanhentunut. 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimatuotantoa koskevat selvitykset ovat jo vanhoja, eikä maakuntakaavassa osoitetusta ratkaisusta poikkeamiselle sinänsä ole voimassa olevan maakuntakaavan sisällöstä johtuvaa estettä. Perustelut sille, miksi poiketaan maakuntakaavan ohjausvaikutuksesta ja millä perusteilla 3. vaihemaakuntakaavan selvitykset katsotaan vanhentuneiksi, on kuitenkin syytä esittää nyt kaavaselostuksessa esitettyjä perusteluita yksityiskohtaisemmin. Maakuntakaavan oikeusvaikutuksiin (MRL 32 §) ei sisälly samanlaista mahdollisuutta perustella poikkeamista maakuntakaavasta maakuntakaavan ilmeisellä vanhentuneisuudella kuin yleiskaavan oikeusvaikutuksiin asemakaavaa laadittaessa (MRL 42 §).

Joensuun seudun yleiskaava 2020

Suunnittelualueella on voimassa Joensuun seudun yleiskaava 2020 (hyväksytty 2008). Vaikka suunnittelutyötä ohjaavat Pohjois-Karjalan voimassa olevat maakuntakaavat, on kuntien yhteinen yleiskaava otettava suunnittelussa huomioon siten, että osayleiskaavassa osoitettava maankäyttö sopeutuu yhteisen yleiskaavan osoittamaan laajemman alueen maankäyttöön.

Joensuun seudun yleiskaavassa suunnittelualue on osoitettu pääasiassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M). Myös osayleiskaava-alue osoitetaan pääasiassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M-1). Joensuun seudun yleiskaavassa suunnittelualueelle on osoitettu myös seudullisesti merkittävä soran tai hiekan ottoalue (EO/so). Osayleiskaavassa osoitetut tuulivoimaloiden alueet eivät sijoitu mainitulle EO/so-alueelle. Näiltä osin osayleiskaavassa ja Joensuun seudun yleiskaavassa osoitetut ratkaisut eivät ole ristiriidassa keskenään.

Joensuun seudun yleiskaavassa suunnittelualueelle on osoitettu myös mahdollisesti saastuneen maa-alueen merkintä. Osayleiskaavassa mahdollisesti saastuneen maa-alueen merkinnän läheisyyteen osoitetaan ohjeellisen uuden maakaapelin linjaus, ohjeellinen uusi tieyhteys sekä nykyinen merkittävästi parannettava tieyhteys. Maakaapeloinnin toteuttaminen ja tieyhteyksien toteuttaminen tai parantaminen edellyttävät kaivutöitä ja mahdollisesti massanvaihtoa. Mahdollisesti saastuneen maa-alueen nykytilanteesta ei löydy tietoa osayleiskaavan selostuksesta eikä myöskään YVA-selostuksesta. Alueen maaperän nykytilanne on syytä selvittää.

¹ Tuulivoimarakentamisen suunnittelu, Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2016, s. 25.

31.5.2023

Kaavamerkinnot ja -määräykset

Kaavakartalla osoitetaan ohjeellinen sähköaseman paikka. Merkintään liittyvässä määräyksessä mainitaan akkuvarasto ja rakennusoikeutta annetaan yhteensä 500 k-m². Rakennusoikeuden määrä vaikuttaa verrattain suurelta. Alueelle suunniteltua akkuvarastoa ei kuvailla kaavaselostuksessa millään tavalla. Suunnitellun rakentamisen havainnollistamiseksi kaavaselostukseen on syytä lisätä täsmentävä kuvaus alueelle suunnitellusta akkuvarastosta.

Vaikutukset ilmastoon ja suhde ilmastonmuutokseen

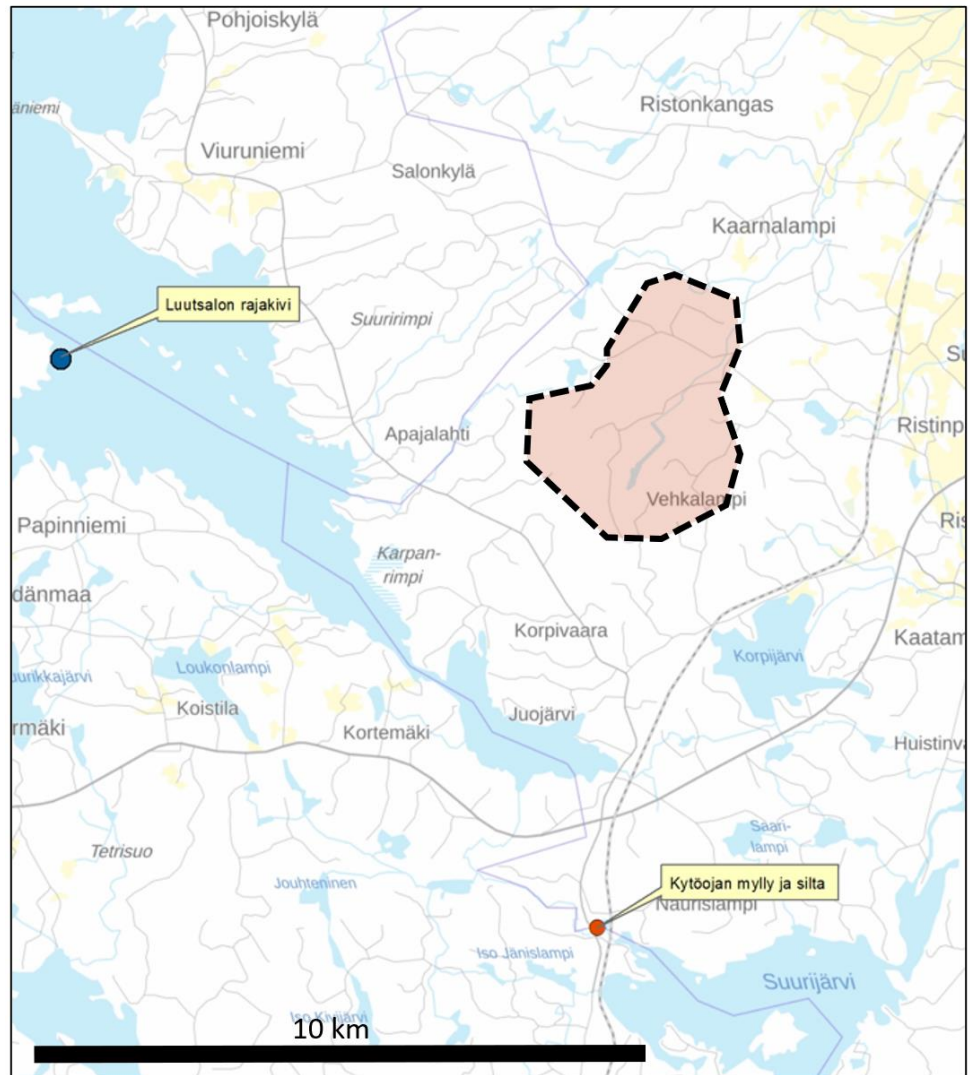
Osayleiskaavassa on nostettu hyvin esiin Korpivaaran tuulivoimahankkeen suhde valtakunnallisiin ja alueellisiin ilmasto- ja energiatavoitteisiin sekä hankkeen myönteiset ilmastovaikutukset tuulivoiman korvattaessa fossiililla polttoaineilla tuotettua energiaa. Epävarmuustekijänä on syytä huomioida, että Suomen sähköntuotantorakenne on jo nykyisellään muuttumassa hyvää vauhtia hiilidioksidineutraaliksi ja hankkeen vaihtoehtojen (VE0-02) vaikutukset riippuvat siitä, millä menetelmällä arvioidaan sähköä tuotettavan ja mitä hanke toteutuessaan mahdollisesti korvaisi. Ilmastovaikutusten kokonaisarviointissa on syytä selvittää myös hankkeen elinkaaren aikaiset päästöt, mukaan lukien rakentamis- ja purkamisvaiheen päästöt ja niiden lieventämiskeinot, unohtamatta maankäyttösektorin päästövaikutuksia sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Hankkeen ilmastovaikutukset arvioidaan tarkemmin YVA-menettelyssä. Hankkeen arviointiselostuksen pohjalta laadittava yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä tulee ottaa huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa myös ilmastonäkökulmien osalta, ja tarvittaessa tarkentaa ilmastovaikutuksiin liittyvää arviota sekä esittää ja suunnitella vaikutusten lieventämistietoja.

Maisema ja rakennettu kulttuuriympäristö

Luvussa "4.4.2 Arvokkaat maisema- ja kulttuuriympäristöalueet sekä -kohteet" kerrotaan maisemien ja rakennetun kulttuuriympäristön aluemaisista kohteista. Kaavaselostuksessa olisi hyvä todeta myös lähimmät (10 kilometrin säteellä) maakuntakaavan pistemäiset maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet. Näitä ovat Heinäveden puolella Luutsalon rajakivi ja Pohjois-Karjalan puolella Kytöojan mylly ja silta. Kohteet on esitetty alla olevassa kuvassa. Tarkemmat tiedot edellä mainituista kohteista saa Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta.

31.5.2023

Kuva: Kaava-alueen likimääräinen sijainti ja lähimmät maakuntakaavojen rakennetun kulttuuriympäristön pistemäiset kohteet.

Kaavaselostuksessa sekä taulukossa 4–2 ja taulukossa 9–3 on hieman virheellistä tietoa. Pitkälahti on luonnostekstissä mainittu maakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena, tosiasiasa se on maakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön aluemainen kohde. Sysmän–Lappalan kylämaisema on mainittu merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä, tosiasiasa se on osoitettu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittävänä maisema-alueena. Lisäksi kaavaselostuksen tekstiin ja taulukkoon on syytä lisätä valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön kohde "Heinäveden reitin kanavat ja rakenteet". Sen lähimmät alueet ovat alle 20 kilometrin päässä suunnittelualueelta.

31.5.2023

Kaavaratkaisun vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja maisemaan on arvioitu asianmukaisesti.

Luontoasiat

Osayleiskaavan mukaisen tuulipuistohankkeen luontoarvoja on selvitetty ja vaikutuksia arvioitu Korpivaaran tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä. Osayleiskaavan laadinnassa on hyödynnetty YVA-menettelyn aikana laadittuja luontoselvityksiä, joita on tehty kohdennetusti niillä alueilla ja niistä eliöryhmistä, joihin on arvioitu kohdistuvan vaikutuksia. Tuulivoimapuistohankkeessa korostuvat linnustovaikutukset ja linnustonselvityksiä on tehty monipuolisesti alueen pesimälinnustosta, metsäkannalinnustosta sekä linnuston muutonaikaisesta esiintymisestä. Selvityksiä on tehty myös hankkeen kannalta tärkeiksi arvioiduista, tiukkaa suojelua edellyttävistä luontodirektiivin liitteen IV (a) mukaisista lajeista kuten liito-oravasta, viitasammakosta ja lepakoista. Lisäksi on selvitetty petoeläinten ja hirvieläinten esiintymistä hankealueella. Kaavan vaikutuksia on arvioitu alueella sijaitseviin luonnonsuojelualueisiin, hankealueen luontotyypeihin ja kasvillisuuteen sekä eläinlajistoon. Selvityksissä on tuotu esille niiden laatimiseen ja tuloksiin liittyvät epävarmuustekijät, mutta vaikutusten arviointi vaikuttaa luotettavalta ja perustellulta.

Vaikutuksia on arvioitu erikseen hankealueen pohjoispuolella sijaitsevaan Sysmäjärven Natura-alueeseen (FI0700001), joka on merkittävä linnuston suojelukohde ja lintujen muutonaikainen levähdysalue. Vaikutuksia Natura-alueeseen on tarkasteltu YVA-selostuksen liitteenä olevassa Natura-arvioinnin tarveharkinnassa. Sen mukaan hankkeesta aiheutuisi Sysmäjärven Natura-alueen suojeluperusteena oleviin, hankealueen kautta muuttaviin lajeihin vähäinen kielteinen vaikutus. Tarveharkinnan johtopäätöksenä on kuitenkin todettu, ettei hanke todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä Natura-alueen luontoarvoja, joiden suojelemiseksi alue on valittu Natura 2000 -verkostoon, eikä luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaista varsinaista Natura-arviointia siten ole nähty tarpeelliseksi. ELY-keskuksen lausunto tehdystä Natura-arvioinnin tarveharkinnasta sisällytetään hankkeesta annettavaan yhteysviranomaisen perusteltuun päätelmään.

Hankealueella sijaitsevat luonnonsuojelualueet sekä selvityksissä havaitut arvokkaat luontokohteet on osoitettu kaavakartalla. Tehtyjen selvitysten mukaan alueella olevia arvokkaita luontokohteita ovat jo perustettujen suojelualueiden lisäksi viitasammakon elinympäristöt, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, joista osa on tulkittavissa myös vesilain 2. luvun 11 §:n mukaisiksi suojeltaviksi vesiluontotyypeiksi, sekä rauhoitetun kasvilajin esiintymäpaikka. Kohteiden luontoarvojen turvaamiseksi suojelumerkintöihin on liitetty tarkoituksenmukaiset suojelumääräykset. Kaavaratkaisussa osoitetut voimalapaikat eivät sijoitu arvokkaille luontokohteille.

31.5.2023

ELY-keskus pitää luotettavana kaavaselistuksessa ja YVA-selistuksessa esitettyä arviota, ettei hankkeella ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueella sijaitseviin kolmeen yksityiseen luonnonsuojelualueeseen tuulivoimaloiden sijoituessa riittävän etäisyyden päähän suojelualueista, jolloin suojelualueille tai niiden välittömään läheisyyteen ei kohdistu rakentamista.

Kaavaselistuksen mukaan kaavaratkaisulla ei arvioida olevan vaikutusta liito-oravaan, koska liito-oravaselvityksessä alueelta ei tehty havaintoja lajista, eikä alueelta löytynyt lajille sopivaa elinympäristöä. Myöskään lepakoihin ei arvioida kohdistuvan merkittäviä haitallisia vaikutuksia, koska lepakoiden esiintyvyys kaikkiaan suunnittelualueella on vähäistä, eikä alueella havaittu luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla suojeltavia lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Suurpetojen osalta kaavaratkaisulla arvioidaan olevan vähäinen kielteinen vaikutus ja hirvieläinten osalta vaikutuksia ei arvioida syntyvän.

Hankealueella on havaittu viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja sekä muita lajille sopivia elinympäristöjä. Suunnitellut voimaloiden paikat eivät sijoitu välittömästi viitasammakon elinympäristöjen kohdille, mutta hankkeen toteuttamisella on kuitenkin arvioitu olevan kohtalainen kielteinen vaikutus viitasammakkoon mm. voimaloista aiheutuvan melun takia. Viitasammakko kuuluu luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla kiellettyä. Lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskeva kiellosta poikkeaminen edellyttää luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituin perustein myönnettyä poikkeuslupaa.

Kaavaselistuksen mukaan suunnittelualueella ei sijaitse linnustollisesti merkittäviä laajoja alueita. Linnustoon kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa on tarkasteltu lajien elinympäristöissä tapahtuvia muutoksia, tuulivoimapuiston rakentamisesta aiheutuvia häiriövaikutuksia, törmäyskuolleisuutta ja estevaikutuksia. Linnustoon kohdistuvien vaikutusten merkittävyys pesimälinnuston osalta on arvioitu kokonaisuudessaan vähäiseksi kielteiseksi, mutta hankealueella pesivään kaakkuriin sekä metson elinympäristöön suureksi kielteiseksi. Muuttolinnuston osalta hankkeella on arvioitu olevan merkittäviä kielteisiä vaikutuksia, koska alueen on todettu sijoittuvan varsinkin valkuposkihanhien, petolintujen ja kuikkien tärkeälle muuttoreitille ja hankealueen koillispuolella sijaitsee myös tärkeä lintujen levähdys- ja ruokailualue (Viinijärven-Outokummun pellot, FINIBA-alue).

Kaavaselistuksessa on esitetty joitakin keinoja hankkeen haitallisten luontovaikutusten lieventämiseksi. Laadittujen selvitysten mukaan hankkeen merkittävimmät luontovaikutukset kohdistuvat muuttolinnustoon ja pesimälinnuston osalta kaakkuriin. Myös viitasammakkoon on arvioitu kohdistuvan kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia. Hankkeen jatkosuunnittelussa on tarpeen tarkastella ja tuoda selkeämmin esille, olisiko kaavaratkaisuun tehtävillä muutoksilla mahdollista estää tai lieventää hankkeen haitallisia luontovaikutuksia.

31.5.2023

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tehdyt luontoselvitykset ovat riittävät luontovaikutusten arvioimisen kannalta.

Lausunnon on esitellyt alueidenkäyttöasiantuntija Viljam Jokinen ja ratkaisut alueidenkäytön johtava asiantuntija Juha-Pekka Vartiainen. Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet lisäksi luonnonsuojelun johtava asiantuntija Saara Heräjärvi, maankäyttöasiantuntija Pekka Piiparinen ja ilmasto- ja kiertotalousasiantuntija Kukka-Maaria Hamunen. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Jakelu

Liperin kunta, kaavoitus

Tiedoksi

Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo
Pohjois-Savon ELY-keskus, liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Ilkka Elo, Pohjois-Karjalan ELY-keskus